

ERM 2013. gada ziņojums „Pārstrukturēšanas uzraudzība un pārvaldība 21. gadsimtā”

Kopsavilkums

Ievads

Eiropas Uzņēmumu pārstrukturēšanas uzraudzības centra (ERM) 2013. gada ziņojums sniedz retrospektīvu pārskatu par vairāk nekā desmit gadu ilgu periodu, novērtējot plaša mēroga pārstrukturēšanas ietekmi Eiropā. Ziņojumā ir apkopotas pārstrukturēšanas tendences, izmantojot par pamatu pārstrukturēšanas datubāzi, kas ietver informāciju par vairāk nekā 16 000 lielu pārstrukturēšanas projektu, no kuriem katrs parasti bijis saistīts ar vismaz 100 darba vietu zudumu vai izveidi. Ziņojumā galvenā uzmanība pievērsta darbības salīdzināšanai pirmskrīzes periodā (2003.–2008. gadā) un pēckrīzes periodā (2008.–2013. gadā), lai noteiktu, kā mainījušies dažādi pārstrukturēšanas procesi, un redzētu, kuras nozares globālā ekonomikas lejupslīde nodarbinātības jomā ir skārusi visvairāk. Ziņojums ietver arī visu ERM veikto pasākumu kritisku novērtējumu, izvērtējot arī abas jaunākās uz politiku orientētās datubāzes, kurās apkopota informācija par valsts atbalsta instrumentiem un pārstrukturēšanu regulējošiem tiesību aktiem. Visbeidzot, ziņojumā pievērsta uzmanība tādi parādībai kā uzņēmumu pārvietošana, attēlojot diagrammā, kā kopš krīzes sākuma samazinājusies Eiropas uzņēmumu ārzonas darbība.

Politikas konteksts

Eiropas Parlaments 2013. gada janvārī apstiprināja ziņojumu, mudinot Eiropas Komisiju ierosināt tiesību aktu izmaiņu un pārstrukturēšanas pārvaldības jomā. Ziņojumā, ko sagatavojis EP deputāts Alejandro Sersas (Alejandro Cercas), iekļauti ieteikumi darbinieku informēšanai un konsultēšanai, kā arī pārstrukturēšanas prognozēšanai un pārvaldībai. Kopš tā laika Eiropas Komisija ir darījusi zināmu savu nodomu izveidot „Kvalitatīvu pārstrukturēšanas un pārmaiņu prognozēšanas sistēmu”, kas apkopotu pašreizējos ES tiesību aktus un iniciatīvas šajā jomā, kā arī iepazīstinātu ar paraugpraksi, kura jāīsteno visām ieinteresētajām personām.

Stratēģijas „Eiropa 2020” ietvaros Eiropas Komisija ir atjaunojusi savu apņemību strādāt, lai:

veicinātu grūtībās nonākušu nozaru pārstrukturēšanu uz nākotnē vērstu darbību, tostarp veicot strauju pārkvalifikāciju uz jaunajām strauji augošajām nozarēm un tirgiem.

Komisija piebilda, ka dalībvalstīm būs:

cieši jāsadarbojas ar ieinteresētajām personām dažādās jomās, lai apzinātu trūkumus un izstrādātu kopīgu analīzi par to, kā uzturēt spēcīgu rūpniecisko un zināšanu bāzi.

Būtiskākie secinājumi

- Daudzi dokumentētie pierādījumi, ka politikas veidotāji un pētnieki izmanto pārstrukturēšanas pasākumu datubāzi, apliecina, ka tā ir vērtīga kā unikāls starpvalstu informācijas avots, kas ļauj noteikt, kā plaša mēroga pārstrukturēšana ir ietekmējusi nodarbinātību pēdējo desmit gadu laikā.
- Pašlaik nodarbināto eiropiešu ir par sešiem miljoniem mazāk nekā ekonomiskās lejupslīdes sākumā. Krīzes rezultātā ir pieaugusi polarizācija darba tirgū visā ES, kad bezdarba līmeņa rādītāji krasi svārstās no 5 % (Austrijā) līdz aptuveni 28 % (Grieķijā).
- Krīzes un pēckrīzes periodā ir ievērojami pieaudzis pārstrukturēšanas rezultātā zaudēto darba vietu īpatsvars uzņēmuma bankrota vai slēgšanas gadījumā, bet samazinājies to darba vietu īpatsvars, kas zaudētas pēc uzņēmuma pārvietošanas uz ārzonu vai pārcelšanas, kā arī uzņēmumu apvienošanās un pārņemšanas gadījumos.

- Attiecībā uz nozarēm darba vietu likvidēšana visvairāk skārusi rūpniecības un būvniecības nozares. Abās šajās nozarēs kopā kopš 2008. gada zaudēto darba vietu neto apjoms veido vairāk nekā 100%.
- Nodarbinātības līmenis saglabājies samērā labs un pat ir pieaudzis dažās zināšanu ietilpīgu pakalpojumu nozarēs (veselības aprūpe, izglītība, informācijas tehnoloģijas un informācijas pakalpojumi, kā arī profesionālā, zinātniskā un tehniskā darbība) gan pirms krīzes, gan tās laikā, kā arī pēc tās.
- Ja nodarbinātības līmeņa saglabāšana bija lielāka galvenokārt valsts finansētās nozarēs periodā no 2008. gada līdz 2010. gadam, tad taupības politikas ietekmē pēc 2010. gada tā bija izteiktāka privāto pakalpojumu nozarēs. Kopš 2008. gada vairākas no lielākajām ERM pārstrukturēšanām notika valsts pārvaldē, veidojot daudz lielāku proporciju kopējā pēc 2008. gada zaudēto darba vietu apjomā.
- Auto/transporta nozare ir viena no retajām lielākajām ražošanas nozarēm, kurā nodarbinātības līmenis pēdējo desmit gadu laikā ir pieaudzis. Gandrīz visa neto peļņa ir nākusi no Austrumeiropas valstīm, apstiprinot to, ka ražošana tiek pārvietota uz austrumiem.
- Krīze ir ievērojami samazinājusi Eiropas uzņēmumu pārvietošanas apjomu uz ārzonām. Pārvietojot uzņēmumus uz ārzonām ERM pārstrukturēšanas ietvaros, zaudēto darba vietu skaits sasniedza lielāko apjomu pirms 2008.–2009. gada krīzes (apjoms ceturksnī no 6% līdz 12%), bet kopš tā laika ir samazinājies (apjoms ceturksnī no 2,5% līdz 6%).
- Puse darba vietu pārvietotajos uzņēmumos saglabājas Eiropā. Galvenās uzņēmumu pārvietošanas galamērķa valstis ir tās valstis, kas pievienojās ES 2004.–2007. gadā, un uz tām pārvietota viena trešdaļa darba vietu. Vēl viena trešdaļa darba vietu ir pārvietota no Eiropas uz Āziju.
- Vismaz viena no katrām sešām darba vietām (17%–18%) tika zaudēta, veicot uzņēmumu pārstrukturizēšanu un pārvietošanu Dānijā, Īrijā un Portugālē, kas ir daudz augstāks rādītājs nekā vidēji ES, proti, 6%.

- Lielākais pārvietoto darba vietu skaits ir ražošanas nozarē visās dalībvalstīs, izņemot Apvienoto Karalisti, kur pārvietošana galvenokārt notiek pakalpojumu sniegšanas sektorā.
- Vairāk nekā ceturtdaļa (28%) darba vietu ES pilsoņiem piederošos uzņēmumos ārējā tirgū tika zaudēta, pārvietojot uzņēmumus daļēji vai pilnībā atpakaļ uz to ģeogrāfisko izcelsmes valstīm. Visvairāk šādi tika pārvietoti Vācijas un Itālijas uzņēmumi.

Politikas norādes

Pēc budžeta konsolidācijas un taupības pasākumiem pārstrukturēšana valsts sektorā notiek vienādā vai pat nedaudz lielākā apjomā nekā privātajā sektorā. Ņemot vērā nodarbinātības specifiku valsts sektorā, piemēram, augstāka līmeņa kolektīvu pārstāvību un lielāku nodarbinātības aizsardzību, apspriežamajām izmaiņām varētu būt ieteikuma raksturs, lai noteiktu pārstrukturēšanas veidus, kas ne vienmēr ir saistīti ar liela mēroga atļaišanu.

Bēdīgā situācija būvniecības sektorā, kur nodarbinātības līmenis dažās finanšu krīzes smagi skartajās dalībvalstīs ir samazinājies vairāk nekā uz pusi, parāda, cik svarīgi ir prognozēt un nepieļaut neilgtspējīgu izaugsmes modeļu izmantošanu nozarēs, kuras spēcīgi ietekmē kredītcikla nosacījumi.

Šķiet, ka uzņēmumu pārvietošana uz ārzonām ir salīdzinoši prociklisks process. Lai gan uzņēmumu pārvietošanas rezultātā zaudēto darba vietu skaits ir samazinājies kopš 2008. gada, izaugsmes atsākšanās ierastajā līmenī varētu liecināt par to, ka palielināsies uz ārzonām pārvietoto uzņēmumu skaits, jo īpaši pakalpojumu sniegšanas jomā, kas līdz šim ir bijis salīdzinoši neliels.

Veidojot politikas pasākumus, ir svarīgi izmantot kvalitatīvus datus, un ERM ir būtiska loma informācijas un datu apmaiņā par pārstrukturēšanas tendencēm un politikas attīstību politikas veidotāju vidū Eiropas un valstu līmenī. Tomēr kopīgas Eiropas politikas izstrāde, ko varētu piemērot dažādajos valstu darba tirgos, kas kļūst aizvien atšķirīgāki, ir nākotnes uzdevums.

Papildu informācija

ERM 2013. gada ziņojums „ERM annual report 2013: Monitoring and managing restructuring in the 21st century ERM” („Pārstrukturēšanas uzraudzība un pārvaldība 21. gadsimtā”) ir pieejams vietnē: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1380.htm>.

Lai iegūtu papildu informāciju, sazinieties ar pētniecības vadītāju Džonu Hērliju [John Hurley] pa e-pastu: joh@eurofound.europa.eu.